

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΟΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΚΟΡΑΗ

(Συνέχεια)

- + + -

ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΚΟΡΑΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΛΕΤΗΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ*

ΥΠΟ Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ

Εἶναι γνωστόν, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, καὶ ἰδιαίτερος ἡ Ἀττικὴ διάλεκτος, διεδόθη κατὰ τοὺς μετὰ τὸν Μ. Ἀλέξανδρον χρόνους καθ' ἅπαντα σχεδὸν τὸν τότε γνωστὸν κόσμον καὶ ἐγένετο Κοινή. Καὶ οὕτω μετεχειρίζοντο αὐτὴν προφορικῶς καὶ γραπτῶς ὄχι μόνον Ἑλληνες διαφόρων φυλῶν: Ἀωριεῖς, Αἰολεῖς, Ἴωνες, ἀλλὰ καὶ ἄλλοεθνεῖς: Αἰγύπτιοι, Ἀσιᾶται κ.λ.π. Ἐννοεῖται οἴκοθεν, ὅτι οἱ πληθυσμοὶ οὗτοι οὔτε τὴν χάριν τοῦ Ἀριστοφάνους, οὔτε τὴν τέχνην τοῦ Πλάτωνος εἶχον, διὰ τοῦτο δὲ καὶ φθόγγους καὶ τύπους καὶ σημασίας λέξεων καὶ συντάξεις τῆς γλώσσης πολυειδῶς μετέβαλλον, καὶ ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτῆς συχνότατα ἐσφάλλοντο, καθ' ὅσον οὔτε τὴν ἐκλογὴν τῶν καταλλήλων λέξεων, οὔτε τὴν προσήκουσαν θέσιν τούτων ἐν τῇ προτάσει, οὔτε τὴν συμμετρίαν τῶν περιόδων, οὔτε τὸν λογικὸν εἰρμὸν τῶν ἐννοιῶν, καὶ δὴ οὔτε τὴν ἀκρίβειαν τῆς φράσεως, οὔτε τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ποικιλίαν αὐτῆς ἐπετύγχανον. Ἄς προστεθῇ εἰς ταῦτα ὅτι, διὰ τὰ ἐπελθόντα κατόπιν μεγάλα ἱστορικά, πολιτικὰ κ.λ.π. γεγονότα, ὑπήχθησαν οἱ Ἕλληνες ὑπὸ ξένην κυριαρχίαν καὶ ἀνεμείχθησαν μετὰ διαφόρων λαῶν, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ξένα λέξεις εἰσῆλθον εἰς χρῆσιν. Ἄς ληφθῇ προσέτι ὑπ' ὄψιν, ὅτι, διὰ τὴν ἄνισον καὶ διάφορον κατὰ τόπους ἀνάμειξιν, ἡ γλῶσσα ἐλαλεῖτο ἐκασταχοῦ διάφορος, ὡς γράφει Σέξτος ὁ Ἐμπειρικὸς πρὸς Μαθηματικούς (1,10). «Ἔστι δὲ καὶ βιοτικὴ τις ἀφελὴς συνήθεια τῶν ἰδιωτῶν κατὰ πόλεις καὶ ἔθνη διαφέρουσα». Ἄφ' ἑτέρου καὶ αὐτὴ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, σὺν τῷ χρόνῳ, ἐξεύλισετο καὶ μετεβάλλετο. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἑλληνες ὑπετάχθησαν μὲν πολιτικῶς εἰς τοὺς Ῥωμαίους, διέσφζον δ' ὅμως τὴν αἴσθησιν τοῦ καλοῦ, λόγιοι Ἑλληνες, βλέποντες τὴν τοιαύτην τῆς γλώσσης ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου κάλλους ἀπομάκρυνσιν, ἐπεχείρησαν ν' ἀπαλλάξουν αὐτὴν ἀπὸ πολλῶν ἐν τῷ μεταξὺ ἐπιγενομένων ἀλλοιω-

* Συνεδρία τῆς 6 Ἀπριλίου 1933.

σεων. Ὅθεν οὕτω παρήχθη αὐτομάτως ὁ διχασμὸς τῆς γλώσσης εἰς γλώσσαν ῥυθμιζομένην κατὰ παλαιότερα πρότυπα καὶ δὴ πανταχοῦ ἐνιαίαν, ἐπίσημον, μόνην ἐμπρέπουσαν εἰς πεπαιδευμένους, καὶ εἰς γλώσσαν μὴ ῥυθμιζομένην κατὰ παλαιὰ πρότυπα, καὶ δὴ ἀκανόνιστον καὶ ἀκαλλώπιστον. Ὡς ἐκ τούτου δὲ συνέβη, ὥστε, ἐπὶ αἰῶνας ὅλους, περὶ τῆς πρώτης ἐφρόντιζον ὅπωςδὴποτε οἱ κατὰ καιροὺς λόγιοι τοῦ Ἔθνους καὶ ταύτην ἐδιδάσκοντο καὶ μετεχειρίζοντο, περὶ δὲ τῆς ἄλλης οὐδεὶς ἐφρόντιζεν, ἐνομίζετο δὲ καὶ ὠνομάζετο χυδαία κ. οὐ. κ.

Πρῶτος ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς, ἔμπειρος εἴπερ τις καὶ ἄλλος, κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, τῆς τε ἀρχαίας καὶ τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ ὁρμώμενος ἀπὸ καθαρώς ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως, διέγνωνσε καὶ διεκήρυξεν, ὅτι δὲν εἶναι ὁρθὸν ἢ ἀποκαλῆται χυδαία καὶ βάρβαρος ἢ ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ Ἔθνους λαλουμένη γλώσσα, διότι καὶ αἱ ξένα λέξεις, αἱ φερόμεναι ἐν αὐτῇ, δὲν καθιστῶσιν αὐτὴν ἀληθῶς βάρβαρον, ἀφοῦ καὶ αἱ ἄλλαι γλώσσαι, καὶ αὐτὴ ἡ ἀρχαία Ἑλληνική, εἶχε τοιαύτας (παράδεισος, παρασάγγης, τιάρα κ.λ.π.), ἀλλὰ δὲν γίνονται δι' αὐτὸ οὐδὲ ἀποκαλοῦνται βάρβαροι¹ καὶ τὰ πλεῖστα στοιχεῖα αὐτῆς δύναται κάλλιστα νὰ ἐρμηνευθῶσιν ὑπὸ ἐμπείρων τῆς ὅλης Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐκ τῆς ἀρχαίας, ἐξ ἧς ἀνεπτύχθησαν. Ἴνα δὲ διὰ τῶν πραγμάτων ἀποδείξῃ τὴν ἀλήθειαν τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ ταύτης, ἐπεχείρησε καὶ ἠρμήνευσεν ἐξαισιῶς πολλὰς λέξεις τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης, παραγαγὼν αὐτὰς ἐκ τῆς ἀρχαίας καὶ ἐπομένως, ἀποδείξας αὐτὰς γνησίας Ἑλληνικάς². Ἐπειτα, ἵνα δείξῃ πῶς πρέπει νὰ γίνεται ἀπὸ τῆς ἀρχαίας γλώσσης διὰ τοῦ μέσου αἰῶνος μέχρι τῆς νεωτέρας ἢ συνεχῆς παρακολούθησις τῶν μελετῶν τούτων, ἀνέλαβε καὶ ἐξέδωκε μεσαιωνικά τινα ποιήματα Θεοδώρου τοῦ Προδρομοῦ³, τὰ ὁποῖα ἐσχολίασε καὶ ἠρμήνευσεν καὶ ἐν γένει προσεπάθησε νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι, διὰ τὴν στεγνὴν συνάφειαν τῆς ἀρχαίας πρὸς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν, οὐ μόνον ἡ νέα διὰ τῆς ἀρχαίας διαφωτίζεται, ἀλλὰ καὶ πολλὰ τῆς ἀρχαίας, ἀτελῶς ἢ πλημμελῶς παραδοθέντα, δύναται νὰ ἐρμηνευθῶσι διὰ τῆς νέας. Καὶ ὡς κατακλιθεὶς τῆς σοφῆς αὐτοῦ ταύτης καὶ γονίμου διδασκαλίας ἐπέφερε τὸ ἐπιστημονικὸν ἀξίωμα «Ὅποιος χωρὶς τὴν γνῶσιν τῆς ἀρχαίας ἐπιχειρεῖ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν νέαν Ἑλληνικὴν, ἢ ἀπατᾶται ἢ ἀπατᾶ», καὶ ὅτι «χωρὶς τὴν ἀκριβεστάτην εἴδησιν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, ὅστις καταγίνεται εἰς τὸ νὰ διορθώσῃ τὴν κοινὴν ἢ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν κανόνας ἢ νὰ κρίνῃ καθ' οἷονδὴποτε ἄλλον τρόπον, περιπατεῖ εἰς τὴν σκοτίαν καὶ δὲν ἠξέσθουρ μήτε ποῦ ὑπάγει, μήτε τί κάμνει» (ἐν ἐπιστολῇ πρὸς Ἀλ. Βασιλείου τῇ 27ῃ Νοεμβρίου 1803, ἰδ. Ἐπιστολῶν Α', 419).

Οὕτω, κατ' ἀλήθειαν, ὁ Κοραῆς, καθ' ἃ ἤδη παρετηρήθη, ἀνεδείχθη ὁ ἰδρυτῆς

¹ Ἰδ. Ἀτάκτων τόμ. Α' σ. η'.

² Ἰδ. Ἀτάκτων τόμ. Α' - Ε' κ. ἀ.

³ Ἰδ. Ἀτάκτων τόμ. Α' σ. 1-37.

τῆς ἱστορικῆς ἐρεῦνης τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου μέχρι τῆς σήμερον.

Ἐννοεῖται οἰκοθεν, ὅτι ἡ μελέτη τῆς γλώσσης καὶ ἡ ἐρμηνεία αὐτῆς κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον δὲν εἶναι εὐκόλος, οὐδὲ τοῦ παντός ἔργον ἢ μελέτη καὶ ἡ γνῶσις συμπάσης τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἀλλὰ τὶ τῶν ἀληθῶς καλῶν καὶ γενναίων εἶναι εὐκόλον; «Τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τὰγάθ' οἱ θεοί» ἐκήρυξε πρὸ πολλοῦ ὁ Ἐπίχαρμος· ὁ δὲ παλαιότερος τοῦτον Ἡσίοδος ἐδίδαξεν, ὅτι «τῆς ἀρετῆς ἰδρωῖτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν ἀθάνατοι, μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐς αὐτήν».

Ἀκριβῶς δὲ διὰ τοῦτο — διὰ τὸ δυσχερέστατον δηλονότι τοῦ ῥηθέντος ἔργου — τὸ παράδειγμα τοῦ Κοραῆ δὲν ἠθέλησαν δυστυχῶς ν' ἀκολουθήσωσι πάντες οἱ ἔκτοτε ἀσχολούμενοι περὶ τὴν γλῶσσαν ἡμῶν καὶ ἀναλαβόντες νὰ διδάξωσιν αὐτήν, οὐδ' ἠδυνήθησαν νὰ συνάψωσιν ἐν τῇ ἐρευνῇ των τὴν ἀρχαίαν πρὸς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν. Ὅτι δὲ οἱ καρποί, τοὺς ὁποίους ἐμελλε νὰ δώσῃ ἡ τοιαύτη ἀνιστόρητος διδασκαλία, θὰ ἦσαν ἐπιστημονικῶς ἄχρηστοι, ἠδύνατο ἕκαστος νὰ ἐννοήσῃ ἐκ τῶν προτέρων, βλέπομεν δὲ πάντες καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων.

Ἄλλ' ἡ ἀλήθεια, μετέχουσα τοῦ θεοῦ, εἶναι τρώντι ἀθάνατος, «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ» εἶπεν ὁ Σωτήρ, κατὰ δὲ τὸν Πολύβιον γ', 5 «δοκεῖ μεγίστην θεὸν τοῖς ἀνθρώποις ἢ φύσις ἀποδείξει τὴν ἀλήθειαν καὶ μεγίστην αὐτῇ προσθεῖναι δύναμιν. πάντων γοῦν αὐτὴν καταγωνιζομένων, ἐνίοτε καὶ πασῶν τῶν πιθανοτήτων μετὰ τοῦ ψεύδους ταττομένων, οὐκ οἶδ' ὅπως αὐτὴ δι' αὐτῆς εἰς τὰς ψυχὰς εἰσδύεται τῶν ἀνθρώπων καὶ ποτὲ μὲν παραγοῆμα δείκνυσι τὴν αὐτῆς δύναμιν, ποτὲ δὲ καὶ πολὺν χρόνον ἐπισκοτισθεῖσα, τέλος αὐτὴ δι' ἑαυτῆς ἐπικρατεῖ καὶ καταγωνίζεται τὸ ψεῦδος». Καὶ οὕτως ἡ ἀλήθεια τῆς ἀναγκαίας ἐκ παραλλήλου ἐξετάσεως τῆς νέας καὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, λησμονηθεῖσα ἐπὶ τινα ἔτη, ἐγνώσθη ἐκ νέου καὶ ἐφηρμόσθη ἐν Ἑλλάδι, ὁπόθεν μετεδόθη καὶ εἰς τὴν Ἑσπερίαν· οὕτω δὲ σήμερον ἡ κατὰ τὴν ἱστορικὴν μέθοδον ἐν συνεχείᾳ διδασκαλία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης — παραλληλιζομένης τῆς νέας πρὸς τὴν ἀρχαίαν — καθιερώθη καὶ εἰς ὄνομαστὰ καὶ μεγάλα ἐυρωπαϊκὰ Πανεπιστήμια: τὸ τῶν Παρισίων, τοῦ *Leyden* τῆς Ὀλλανδίας, τῆς Ὁξφόρδης, τοῦ Μονάχου κ. ἄ., καὶ τὸ μέγα Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς Ν. Ἑλληνικῆς κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην καταρτίζεται καὶ ἐν γένει πάντες οἱ οὕτως ἀσχολούμενοι περὶ τὴν Ν. Ἑλληνικὴν χωροῦσι τὴν αὐτὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν ἐχάραξε πρὸ ἑνὸς αἰῶνος ὁ σοφὸς διδάσκαλος καὶ παιδευτὴς τοῦ Γένους, ὁ ἀοίδιμος Ἀδαμάντιος Κοραῆς.

ΠΡΟΤΑΣΙΣ Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΑΚΙ ΕΠΙ ΤΗ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΑΙ ΤΟΥ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΚΟΡΑΗ

Ὁ Ἰσοκράτης γράφει πρὸς Νεοκλέα, τὸν υἱὸν τοῦ Ἐθαγόρου, (ιδ. Ἰσοκρ. Ἐθαγόρ. 1-4), ὅτι καλὰ μὲν καὶ τιμητικὰ λίαν εἶναι τὰ τελούμενα κατὰ τὰς ἐορτὰς πρὸς τιμὴν τοῦ ἀποθανόντος πατρὸς του: μουσικοὶ καὶ γυμνικοὶ ἀγῶνες, χοροί, διαγωνισμοὶ

ἔπιπων, νηῶν κ.λ.π., ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἶναι καὶ τοπικῶς καὶ χρονικῶς περιορισμένα διὰ μόνους τοὺς ἐν αὐτοῖς παρόντας. Ἐπιπλέον ἡ προσήκουσα διὰ λόγον ἐξιστόρησις τῆς ποικίλης ἀρετῆς ἐκείνου καὶ χρονικῶς καὶ τοπικῶς θὰ ἠδύνατο νὰ εἶναι ἀπεριόριστος, καθόσον καὶ οἱ μακρὰν καὶ οἱ κατόπιν θὰ ἐλάμβανον γνῶσιν αὐτῶν.

Παρόμοιόν τι ἐπιθυμῶ νὰ προτείνω περὶ τοῦ ἀοιδίμου Κοραῆ. Καλὰ καὶ τιμητικὰ λίαν εἶναι τὰ τελούμενα ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τῆς ἑκατονταετηρίδος τῆς τελευτῆς τοῦ σοφοῦ ἀνδρός· καλὴ καὶ τιμητικὴ διὰ τε τὸν Κοραῆν καὶ διὰ τὴν γνωρίζουσαν νὰ τιμᾷ αὐτὸν πατρίδα του ἢ ἐξιστόρησις τῆς ποικίλης ἐπιστημονικῆς καὶ ἐθνικῆς δράσεως αὐτοῦ. Ἐπιπλέον θὰ ἦτο ἐθνωφελέστερον, ἂν τὰ πολλὰ καὶ σοφὰ διδάγματα τοῦ ἐπιφανεστάτου τούτου ἀνδρός ἐπανελαμβάνοντο καὶ προεβάλλοντο οὐχὶ μόνον ἐνώπιον ἡμῶν τῶν ἑορταζόντων, ἀλλ' ἐνώπιον ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ μάλιστα ἐνώπιον τῶν νεωτέρων.

Εἶναι δηλαδὴ γνωστόν, ὅτι ὁ Κοραῆς πολλὰ εὐαγγελικά, δύναται τις νὰ τὰ ὀνομάσῃ, διδάγματα περὶ πατριδος, θρησκείας, κοινωνίας, πολιτείας, παιδείας, γλώσσης, ἐδίδαξεν εἰς τοὺς ὁμογενεῖς κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἀναφέρω ὀλίγα τινά. Περὶ τῆς Δικαιοσύνης εἶπε τὰ ἑξῆς: «Εἶμαι ἑρωτομανὴς τῆς ἐλευθερίας, ἀλλ' ἀγαπῶ τὴν Δικαιοσύνην. Ἐλευθερία χωρὶς Δικαιοσύνην εἶναι καθαυτὴ ληστεία»¹. Περὶ τῆς ἐννομίας ἐδίδαξεν: «Ὅταν βλέπῃς κακοὺς πολίτας, μὴ ἀμφιβάλλῃς ὅτι κυβερνῶνται ἀπὸ νόμους ἀδίκους. Ὅπου βλέπεις νόμους ἀδίκους, μὴ διστάζῃς, ὅτι οἱ πολῖται, ἂν δὲν ἐφθάρησαν, δὲν θέλουν ἀργήσῃ νὰ μιμηθῶσι τὴν ἀδικίαν τῶν νόμων»². Περὶ δὲ τῆς γλώσσης εἶπε πολλὰ καὶ σώφρονα διδάγματα, ἐξ ὧν σταχυολογῶ τὰ ἑξῆς μόνον: «Ἡ γλῶσσα εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ πλέον ἀναπυλλοτρίωτα τοῦ ἔθνους κτήματα. Ἀπὸ τὸ κτήμα τοῦτο μετέχουν ὅλα τὰ μέλη τοῦ ἔθνους με δημοκρατικὴν, νὰ εἶπω οὕτως, ἰσότητα. Κανεὶς ὅσον ἠθέλεν εἶσθαι σοφός, μίτ' ἔχει μῆτε δύναται ποθεν νὰ λάβῃ τὸ δικαίωμα νὰ λέγῃ πρὸς τὸ ἔθνος: Οὕτω θέλω νὰ λαλήσῃς, οὕτω νὰ γράφῃς».

Καὶ ἀλλαχοῦ: «Ἐὰν τὸ νὰ μακρύνεται τις ἀπὸ τὴν κοινὴν τοῦ λέγειν συνήθειαν τόσον, ὥστε νὰ γίνεται ἀσαφὴς εἰς τὴν διάνοιαν καὶ παραξένος ὁλότελα εἰς τὴν ἀκοὴν εἶναι τυραννικόν, τὸ νὰ χυδαῖζῃ πάλιν τόσον, ὥστε νὰ γίνεται ἀηδὴς εἰς ἐκείνους, ὅσοι ἔλαβον ἀνατροφήν, μοῦ φαίνεται δημαγωγικόν. . . . Δὲν εἶναι δίκαιον νὰ κολακεύωμεν τὸν χυδαῖσμόν τοῦ ὄχλου καὶ νὰ τὸν μεταχειριζώμεθα ὡς κανόνα τῆς γλώσσης. Ἐὰν δὲν ἔχωμεν τὸ δικαίωμα τῆς τυραννικῆς προσταγῆς «Οὕτω θέλω νὰ λαλήσῃς!», ἔχομεν ἐξ ἄπαντος τὸ δικαίωμα τῆς ἀδελφικῆς συμβουλῆς «οὕτω πρέπει νὰ λαλῶμεν».

¹ Ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Σμύρνης Πρωτοψάλτην, 1838, σ. 95.

² Διατριβὴ αὐτοσχέδιος περὶ τοῦ περιβοήτου δόγματος . . . νόμος κ ἰσὸν, νόμος κακόν, (1819), σ. 96.

Ἐπιγραμματικῶς ἔλεγε ὁ ἄλλοτε ἀρχιεπίσκοπος Ἑλλάδος Ἰωάννης Βενεδικτὸς Χάζε: «Ἄλλαχοῦ «Ποτὲ τὸ ἔθνος δὲν διαστρέφει τὴν γλῶσσάν του, χωρὶς νὰ διαστρέψῃ ἐν ταῦτῳ καὶ τὴν παιδείαν του».

«Γράφομεν, ἤθελεν εἶπειν τις, διὰ τοὺς ἀμαθεῖς καὶ πρέπει νὰ συγκαταβαίνωμεν εἰς τὴν κατάληψιν αὐτῶν. Ἄλλὰ μόνον οἱ σπουδαῖοι χρεωστοῦν νὰ συγκαταβαίνωσιν εἰς τοὺς ἀμαθεῖς; μὴ δὲν ἔχουν κ' ἐκεῖνοι χρέος νὰ συναναβαίνωσιν ὀλίγον μὲ τοὺς σπουδαίους;»

Ταῦτα, καὶ πολλὰ, πάμπολλα τοιαῦτα, σοφώτατα καὶ ἀληθῶς ἐπιγραμματικὰ διδάγματα, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ προτείνω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ὅπως συναχθοῦν, καὶ σταχυολογούμενα ἐκ πολλῶν καὶ δυσσευρέτων ἤδη βιβλίων τοῦ αἰοιδίμου ἀνδρός, ἐκτυπωθοῦν εἰς τομίδιον, ὅπερ θὰ ἦτο τῶντι πολῦτιμον κατὰ τοὺς ταραχώδεις, ἐπὶ πολλὰς ἐπόψεις, σημερινούς καιρούς. Θὰ ἠδύνατο δὲ νὰ ἀποσταλοῦν εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἵνα καὶ διδάσκωνται καὶ δίδωνται ὡς βραβεῖα ἀρετῆς εἰς τοὺς ἀριστεύοντας μαθητάς. Οὕτως εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι αἱ ἐορταί, ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ, θὰ ἐγίνοντο ἀφορμὴ μονιμωτέρου ἀγαθοῦ εἰς τὴν νεωτέραν γενεάν τοῦ Ἑθνους μας.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΟΡΑΗΣ ΚΑΙ ΚΑΡΟΛΟΣ ΒΕΝΕΔΙΚΤΟΣ ΗΑΣΕ*

ΥΠΟ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΙ

Τὸ σημερινὸν θέμα μου, τὸ ὁποῖον ἔχει χαρακτῆρα μᾶλλον ἀνακουνώσεως, ὀφείλεται εἰς εὐτυχῆ σύμπτωσην τῆς ἀναγνώσεως ἐπιστολῶν τινῶν τοῦ Γερμανοῦ φιλολόγου Καρόλου Βενεδίκτου Χάζε (*Karl Benedict Hase*) ἐκ Παρισίων στα-

* Συνεδρία τῆς 6 Ἀπριλίου 1933.

Τῆς ἀνακουνώσεώς του ταύτης ὁ κ. Καλιτσουνάκις προέταξε τὰ ἑξῆς:

Οἱ πρὸ ὀλίγου ἀκουσθέντες λόγοι κατὰ τὴν ἐπιμνημόσυνον ταύτην τοῦ θανάτου τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ ἐορτήν, θὰ ἠῤῥαξαν βεβαίως περισσύτερον παντὸς ἄλλου τὴν ψυχὴν τοῦ μακαρίου ἀνδρός, διότι προέρχονται παρ' ἀνδρός, τὸν ὁποῖον αἱ μεθ' ἡμᾶς γενεαὶ θὰ τιμῶσι καὶ θὰ θαναμάζωσι, ὡς ἐπιφανέστατον καὶ αὐτὸν διδάσκαλον τοῦ Ἑθνους ἡμῶν, καὶ ὡς ἄξιον ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης διὰ τὰς περὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μελέτας του. Ἄν ὁ Κοραῆς διείδε τὴν μέλλουσαν πορείαν τῆς γλώσσης καὶ συνέστησε τὸν συμφερότερον καὶ ὁμαλότερον δι' αὐτὴν ἐξελικτικὸν δρόμον, ὁ Γεώργιος Χατζιδάκις πρῶτος διελεύσκανε τὸ δύσκολον πρόβλημα τῆς προελεύσεως τῆς ὁμιλουμένης δημώδους νεωτέρας Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ πρὸς τούτους ἔθηκεν, ὡς ἐκ τῶν χρόνων καθ' οὓς ἔζησε, καὶ εὐτυχῶς ἀκόμη ζῆ καὶ μᾶς διδάσκει, τὰ θεμέλια τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτῆς μελέτης καὶ ἐξετάσεως. Παρήγαγε σειρὰν ὄλην δοκιμῶν μαθητῶν δυναμένων νὰ καυχῶνται διὰ τὰ διδάγματα τοῦ διδασκάλου, καὶ πρωτοπόροι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἀπέναντι τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐπιστήμης, νὰ βαδίζωσι τὴν ὁδὸν τῆς ἐρεῦνης καὶ περισυλλογῆς τοῦ γλωσσικοῦ ὕλικου ἐκ τῆς ζώσης πηγῆς τοῦ λαϊκοῦ στόματος. Τὸ